

ДИСКУСІЯ ЯК РІЗНОВИД УСНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ: МОВНОСТИЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТ

Вакулович Лариса Леонідівна,

викладач

Національного університету фізичного виховання і спорту України

ORCID ID: 0000-0003-2189-6275

У статті комплексно висвітлено роль дискусії як одного з найбільш ефективних інтерактивних методів навчання у процесі вивчення української мови за професійним спрямуванням у закладах вищої освіти. Обґрунтовано необхідність системного використання дискусійних форм роботи на практичних заняттях зі студентами нефілологічних спеціальностей з огляду на сучасні вимоги до підготовки фахівців, здатних до професійної комунікації, аргументованого висловлення власної позиції та критичного осмислення інформації. Увагу зосереджено на дидактичному потенціалі дискусії як засобу формування професійно-комунікативної компетентності, розвитку мовленнєвої культури, логічного мислення та навичок усного ділового мовлення. Подано класифікацію основних видів дискусії (дебати, круглий стіл, проблемне обговорення, полеміка тощо) та охарактеризовано специфіку їх використання в освітньому процесі з урахуванням професійної спрямованості навчального матеріалу. Проаналізовано переваги застосування дискусійних методів навчання, зокрема їхній вплив на активізацію пізнавальної діяльності студентів, розвиток умінь аргументувати, вести конструктивний діалог, дотримуватися норм сучасної української літературної мови та професійного мовленнєвого етикету. Обґрунтовано педагогічні умови ефективного проведення дискусій, зокрема цілеспрямований добір проблемних тем, поєднання індивідуальної та групової роботи, створення сприятливого комунікативного середовища та забезпечення мотиваційного складника навчання. Окрему увагу приділено ролі викладача як організатора й модератора дискусійного процесу, який спрямовує обговорення, коригує мовлення студентів і забезпечує досягнення навчальних результатів. У висновку підкреслено доцільність упровадження дискусійних методів у практику викладання української мови за професійним спрямуванням у контексті інтерактивного підходу до сучасної вищої освіти.

Ключові слова: дискусія, українська мова за професійним спрямуванням, професійна комунікація, інтерактивні методи навчання, комунікативна компетентність.

Vakulovych Larysa. Discussion as an Effective Method for Developing Communicative Competence in Teaching Ukrainian for Professional Purposes

The article presents a comprehensive analysis of discussion as one of the most effective interactive teaching methods in the context of teaching Ukrainian for professional purposes in higher education institutions. The study substantiates the necessity of systematic implementation of discussion-based learning activities in practical classes for students of non-philological specialties in view of contemporary requirements for training specialists capable of effective professional communication, reasoned expression of viewpoints, and critical interpretation of information.

The research focuses on the didactic potential of discussion as a means of developing professional communicative competence, enhancing communication culture, fostering logical thinking, and improving oral professional communication skills. A classification of the main types of discussion (debates, round-table discussions, problem-based discussions, polemics, etc.) is proposed, and the specifics of their application in the educational process are outlined with regard to the professional orientation of instructional content.

The advantages of discussion-based teaching methods are analyzed, particularly their impact on increasing students' cognitive engagement, developing argumentation skills, promoting constructive dialogue, and ensuring adherence to the norms of modern Ukrainian literary language and professional communication etiquette. The pedagogical conditions for effective implementation of discussion-based methods are identified, including the purposeful selection of problem-oriented topics, the integration of individual and group work, the creation of a supportive communicative environment, and the incorporation of motivational components into the learning process.

Special attention is paid to the role of the instructor as the organizer and moderator of the discussion process, who facilitates interaction, provides corrective feedback on students' language use, and ensures the achievement of intended learning outcomes. The conclusions emphasize the relevance and feasibility of integrating discussion-based methods into the teaching of Ukrainian for professional purposes within the framework of an interactive approach to contemporary higher education.

Key words: *discussion, Ukrainian for professional purposes, professional communication, interactive teaching methods, communicative competence.*

Вступ. Проблема професійного спілкування майбутніх фахівців є предметом дослідження спеціалістів різних галузей: педагогів, психологів, мовознавців, які розглядають питання професійної комунікативності. Сучасні трансформаційні процеси у сфері вищої освіти, орієнтація на підготовку конкурентоспроможного фахівця актуалізують проблему формування професійно-комунікативної компетентності студентів нефілологічних спеціальностей. Особливої значущості набуває проблема впровадження інтерактивних методів навчання, зокрема дискусії, як ефективного засобу активізації пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти та формування їхньої готовності до професійної комунікації. Зазначена проблема має безпосередній зв'язок із важливими науковими й практичними завданнями сучасної методики викладання української мови у вищій школі.

Проблеми розвитку професійного мовлення та комунікативної компетентності студентів розглядаються у працях Л. Мацько, М. Пентилюк, О. Семенов, С. Омельчука, Л. Струганець. Методичні засади викладання української мови за професійним спрямуванням висвітлено в дослідженнях Т. Симоненко, Г. Шелехової. Разом із тим питання використання дискусії як системного методу формування професійного мовлення студентів нефілологічних спеціальностей потребує подальшого узагальнення, що й зумовлює актуальність цієї статті [1, с. 118].

Мета статті – визначення ролі дискусії у процесі вивчення української мови за професійним спрямуванням. Основними завданнями є: окреслення функцій дискусії, характеристика її видів та визначення методичних умов ефективного використання у професійно орієнтованому мовному навчанні.

Результати. Сьогодні, коли країна інтегрується до Європи, найважливішим для фахівця є володіння усним діловим мовленням, спілкування та ведення дискусії, діалогу, бесіди,

а також вираження різноманітних комунікативних намірів (порада, співчуття, жаль, подив, нерозуміння), володіння усіма видами монологічного мовлення та розуміння висловлювань наукового характеру.

Професійне спілкування реалізується в мовній комунікації з урахуванням різних рівнів взаємодії, специфіки ситуацій, мети й завдань навчання. Таке спілкування можна назвати інтелектуальним, тобто таким, що ґрунтується на комплексі професійних знань, умінь і навичок.

Використання дискусії як інтерактивної технології серед студентів на заняттях із дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» є важливим елементом навчального процесу. У сучасній освіті інтерактивні методи навчання займають чільне місце, із ними можна створити активну атмосферу, яка заохочує студентів до взаємодії, критичного мислення та висловлення власних думок. Дискусії надають студентам можливість практично використовувати мовні навички в реальних життєвих або професійних ситуаціях. Це може включати обговорення професійних термінів, етики та культурних аспектів спілкування [2, с. 20]. Окрім того, інтерактивні технології, зокрема дискусії, сприяють розвитку комунікативних навичок студентів, уміння аргументувати свою позицію, слухати і поважати думки інших. Студенти вчаться керувати своїми емоціями, ставити запитання, а також шукати компроміси в якихось спірних питаннях. Важливо зазначити, що під час дискусії студенти також мають можливість розширити свій словниковий запас, підвищити рівень грамотності та глибше зрозуміти особливості української мови.

Під час організації дискусій викладач може використовувати різноманітні прийоми – від малих групових обговорень до великих контрольованих дискусій у групі. Це дає змогу кожному студенту знайти свою роль, відчувати себе частиною команди, а також брати активну участь в обговореннях.

Підготовка до дискусії передбачає попереднє ознайомлення з необхідними матеріалами, а також розроблення питань, які стимулюють обговорення. Викладачі також можуть формулювати правила ведення дискусій, які допомагають підтримувати конструктивний діалог і запобігати виникненню конфліктних ситуацій у навчальному процесі. Окрім того, важливо підкреслити, що критика має бути конструктивною: натомість щоб просто висловити незадоволення, необхідно пропонувати альтернативи або виходи із ситуації. Можна надавати право на переривання слова, коли учасник може поставити питання, щось уточнити, якщо не врахована певна точка зору [2]. Це заохочує інтерактивну участь усіх студентів у дискусіях. Упровадження таких правил не лише позбавляє від конфліктів, а й ускладнює розвиток критичного мислення у студентів. Це, своєю чергою, готує їх до участі в більш складних соціальних та професійних дискусіях у майбутньому.

Згідно зі Словником іншомовних слів, *дискусія* (lat. *discussio* – розгляд, дослідження) – публічне обговорення будь-яких проблем і питань, що суперечать одне одному. У контексті вивчення української мови для професійних спрямувань це особливо цінно, оскільки майбутні фахівці повинні не лише володіти мовою, а й уміти використовувати її для аналізу, оцінки та переконання.

І саме дискусія грає важливу роль у процесі вивчення української мови, особливо в контексті професійного спілкування, та є ефективним навчальним ресурсом, що активізує мислення студентів, спрямоване на формування змісту висловлювання, дає змогу ініціювати обговорення складних або суперечливих питань із теми, виявляти своє ставлення до подій і фактів, уникати конфліктів, опановувати стратегії й тактики ефективної комунікації, що відповідають досвіду, інтересам, психологічним особливостям для досягнення життєвих цілей, удосконалювати мовне оформлення висловлювання, увиразнювати мовлення [3, с. 11]. Ось декілька ключових аспектів:

Розвиток комунікативних навичок. Дискусії сприяють активному використанню мови, що допомагає студентам покращувати свої усні та письмові навички. По-перше, участь у дискусіях стимулює розвиток мовної компетентності. Студенти вчаться форму-

лювати думки, аргументувати свою позицію, використовувати професійну лексику та адаптувати мовлення відповідно до ситуації. Це особливо важливо для фахівців, які у своїй професійній діяльності чітко й переконливо висловлюються.

Критичне мислення. Обговорення різних тем дає студентам змогу аналізувати інформацію, формулювати власну думку та аргументувати її, що є успіхом у професійній діяльності.

Збагачення словникового запасу. Під час дискусії студенти знайомляться з новими термінами та виразами, що допомагає їм розширити свій лексичний запас.

Ось деякі методи, які можна застосувати з метою ефективного збагачення словникового запасу під час дискусій:

– *Активне використання словників та інших джерел.*

Студенти повинні мати доступ до словників (як друкованих, так і онлайн), а також інших ресурсів, які можуть допомогти їм зрозуміти значення нових слів.

– *Попереднє ознайомлення з темою.*

Перед проведенням дискусії варто надати студентам список ключових термінів та понять, пов'язаних із темою обговорення. Це дасть їм змогу краще підготуватися та легше сприймати нову лексику, зокрема терміни.

– *Обговорення нових понять та їх використання.*

Під час дискусії варто звертати увагу на нові терміни, пояснювати їх значення та пропонувати приклади використання у різних професійних контекстах. Студентам можна запропонувати самостійно знайти та проаналізувати приклади вживання нової термінології.

– *Використання синонімів та антонімів.*

Необхідно заохочувати студентів використовувати синоніми та антоніми для розширення лексичного вибору та більш точного вираження своїх думок.

– *Позитивне ставлення до помилок.*

Помилки є невід'ємною частиною процесу навчання. Важливо створити атмосферу, у якій студенти не бояться використовувати нові слова, навіть якщо вони роблять помилки. Необхідно заохочувати їх до виправлення та навчання на своїх помилках

– *Регулярна практика.*

Словниковий запас збагачується не лише під час дискусій, а й у процесі щоденного

використання мови. Студенти повинні мати можливість використовувати нові слова у різних контекстах, наприклад у письмових роботах, презентаціях або в повсякденному спілкуванні.

Соціальна взаємодія. Дискусії сприяють розвитку навичок роботи в команді, уміння слухати інших та поважати різні точки зору. У процесі дискусій студенти мають можливість обмінюватися думками, слухати різні точки зору та аргументувати свої позиції.

Дискусія є актом колективного мислення, розвиває навички критичного судження та міркування; сприяє організації розумової діяльності студентів, формує уміння публічного виступу з промовою; сприяє розвитку логічного мислення та вчить критично оцінювати і творчо опановувати навчальний матеріал [5, с. 115].

Мета дискусії на заняттях з української мови за професійним спрямуванням може бути різною. По-перше, метою дискусії може бути розвиток мовних навичок студентів, що є місцем для їхньої подальшої професійної діяльності. Під час обговорення студенти мають можливість удосконалювати свою вимову, лексику та граматику, що сприяє їх впевненому спілкуванню українською.

По-друге, дискусія може служити платформою для формування критичного мислення та аналітичних навичок. Студенти вчаться аналізувати точки зору, формувати власні думки та обґрунтовувати їх, що є необхідним в умовах іншої професійної роботи. Обговорення таких тем, як етика, соціальна відповідальність або культурні аспекти робочого середовища, допоможе студентам краще розуміти контекст, у якому вони працюватимуть у майбутньому. Зрештою, важливо зазначити, що дискусії можуть сприяти розвитку комунікативних навичок, які є ключовими у будь-якій професії.

З одного боку, кожен викладач намагається виявити рівень знань студентів із засвоєної теми, розділу, курсу, з іншого боку, метод дискусії використовується для того, щоб розвивати в майбутніх фахівців творчу активність: уміння висловлювати свою точку зору, уважно вислухати думку іншого, усвідомити глибину й складність досліджуваного питання, уміння дійти згоди, зробити правильні висновки. Отже, виявляючи різні позиції з певної суперечливої проблеми,

у студентів удосконалюється й мовленнєва культура [5, с. 128]. Для підвищення ефективності ведення дискусії можна навести декілька основних рекомендацій:

1) висловлення думок повинне відбуватися за чергою, а не одночасно;

2) недопустимо перебивання того, хто говорить.

Також важливо, щоб теми дискусій були актуальними та професійно орієнтованими (наприклад, для майбутніх фахівців спортивної галузі цікавими будуть такі теми дискусій, як «Етичні межі комунікації тренера з учнями», «Спорт і медіа: як грамотно представити себе в публічному просторі», «Фізичне виховання в школі: застаріла система чи основа здорового способу життя?», «Мовна етика у професійному спілкуванні», «Роль ділового стилю у спілкуванні» і т. д.).

Здебільшого практичні заняття з української мови за професійним спрямуванням побудовані на виконанні вправ на редагування (знайти і виправити змістові, лексичні, граматичні помилки; дописати пропущені речення, які необхідні для розкриття теми професійного тексту, тощо) і фіксації правильних варіантів. Проте не менш важливу увагу викладачам дисципліни слід приділяти поглибленню знань у майбутніх спеціалістів практичних навичок усного мовлення, першочергово використовуючи насамперед комунікативний підхід на основі інтерактивних методів. Це дасть можливість студенту-нелінгвісту відчувати свою інтелектуальну досконалість та виробити навички усного й писемного мовлення, які він легко може використати в будь-якій професійній мовленнєвій ситуації.

Для ефективного проведення дискусій зі студентами на заняттях з української мови можна використовувати різні методи, спрямовані на активізацію мислення та мовленнєвої діяльності. Деякі з них включають: метод «Займи позицію», де студенти вибирають точку зору та обґрунтовують її; метод «Два – чотири – всі», де відбувається поступове розширення кола учасників обговорення, а також використання мозкового штурму для генерації ідей та критичного мислення. Важливо також дотримуватися правил дискусії, таких як повага до різних точок зору та вміння аргументувати власну позицію.

Ось детальніше про деякі з цих методів:

Метод «Займи позицію»

Студентам пропонується спірна тема або проблема. Кожен студент вибирає позицію, яка йому ближча, і обґрунтовує свій вибір. Потім у процесі обговорення студенти можуть змінювати свою позицію, якщо їх переконують аргументи іншої сторони [6, с. 102]. Це інтерактивна форма дискусії, яка стимулює студентів формулювати й висловлювати власну думку, а також учити поважати альтернативні погляди. Він чудово підходить для вивчення української мови, зокрема для обговорення актуальних мовних, етичних, культурних та соціальних питань.

Мозковий штурм

Метод, спрямований на генерацію великої кількості ідей. Учасники висловлюють будь-які ідеї, пов'язані з темою, без критики. Головне – якомога більше ідей, а потім уже відбувається їх аналіз та відбір.

Критичне мислення

На заняттях з української мови важливо розвивати критичне мислення. Студенти можуть аналізувати тексти, висловлювання,

знаходити логічні помилки, оцінювати аргументи, висловлювати власну думку та обґрунтовувати її.

Окрім того, важливо дотримуватися правил дискусії:

- Говорити по черзі, не перебивати.
- Критикувати ідеї, а не особистість.
- Поважати різні точки зору.

Цікавим методом, опрацювання дискусійних питань є метод «Прес». Його використовують у ситуаціях, коли потрібно зайняти й чітко аргументувати визначену позицію з проблеми, що обговорюється.

Висновки. Отже, упровадження в навчально-виховний процес закладів вищої освіти інтерактивних технологій, зокрема дискусій, є необхідним засобом підвищення якості методичної підготовки майбутнього фахівця. Інтерактивне навчання створює зручні умови для навчання, де кожен студент відчуває себе успішним, а найголовніше – дає їм можливість відстоювати свій погляд, обґрунтовувати істинність своїх думок, що значно покращує засвоєння та розуміння навчального матеріалу.

Література:

1. Семенов О.М., Дрозд О.Ю. Формування професійно-комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти в умовах інтерактивного навчання. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2024. № 1. С. 112–120.
2. Дженджеро О. Застосування інтерактивних технологій на уроках української мови у старшій школі (на прикладі опрацювання дискусійних питань). *Українська мова і література в школі*. 2014. № 2. С. 19–23.
3. Голуб Н.Б., Вашуленко М.С. Інтерактивні методи навчання української мови у вищій школі: комунікативний аспект. *Українська мова і література в школі*. 2023. № 2. С. 8–14.
4. Федорчук Е.І. Підготовка студентів до використання сучасних педагогічних технологій. *Педагогічний дискурс*. 2007. № 2. С. 175–178.
5. Інтерактивні технології: теорія та методика : навчальний посібник / О.І. Пометун та ін. Київ ; Умань : АПН України, 2008. 256 с.
6. Коваль Л.І. Дискусійні методи як засіб розвитку мовленнєвої компетентності студентів нефілологічних спеціальностей. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологія»*. 2025. Вип. 14. С. 97–103.
7. Психологія і педагогіка. Особливості проведення навчальних дискусій : навчально-методичний посібник / за ред. О.І. Кадикало. Львів : ЛІБС УБС НБУ, 2013. 20 с.
8. Мацько Л.І., Кравець Л.В. Комунікативно-діяльнісний підхід у викладанні української мови за професійним спрямуванням у закладах вищої освіти. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія «Педагогіка та психологія»*. 2023. Вип. 39. С. 45–52.

References:

1. Semenoh, O.M., & Drozd, O.Yu. (2024). Formuvannia profesiino-komunikatyvnoi kompetentnosti zdobuvachiv vyshchoi osvity v umovakh interaktyvnoho navchannia [Formation of professional communicative competence of higher education students in the conditions of interactive learning]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii – Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 1, 112–120. [in Ukrainian].

2. Dzhenzhero, O. (2014). Zastosuvannia interaktyvnykh tekhnolohii na urokakh ukrainskoi movy v starshii shkoli (na prykladi opratsiuvannia dyskusiinykh pytan) [Application of interactive technologies in Ukrainian language lessons in high school (on the example of working with discussion issues)]. *Ukrainska mova i literatura v shkoli – Ukrainian language and literature at school*, 2, 19–23. [in Ukrainian].
3. Holub, N.B., & Vashulenko, M.S. (2023). Interaktyvni metody navchannia ukrainskoi movy u vyshchii shkoli: komunikativnyi aspekt [Interactive methods of teaching the Ukrainian language in higher education: communicative aspect]. *Ukrainska mova i literatura v shkoli – Ukrainian language and literature at school*, 2, 8–14. [in Ukrainian].
4. Fedorchuk, E.I. (2007). Pidhotovka studentiv do vykorystannia suchasnykh pedahohichnykh tekhnolohii [Training students to use modern pedagogical technologies]. *Pedahohichniy dyskurs – Pedagogical discourse*, 2, 175–178. [in Ukrainian].
5. Pometun, O.I., Pobirchenko, N.S., Kobernyk, H.I., Komar, O.A., & Torchynska, T.A. (2008). Interaktyvni tekhnolohii: teoriia ta metodyka [Interactive technologies: theory and methodology]. Kyiv – Uman: APN Ukrainy. [in Ukrainian].
6. Koval, L.I. (2025). Dyskusiini metody yak zasib rozvytku movlennievoi kompetentnosti studentiv nefilolohichnykh spetsialnostei [Discussion methods as a means of developing speech competence of students of non-philological specialties]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Serii: Filolohiia – Scientific notes of the National University «Ostroh Academy». Series: Philology*, 14, 97–103. [in Ukrainian].
7. Kadykalo, O.I. (Ed.). (2013). *Psykholohiia i pedahohika. Osoblyvosti provedennia navchalnykh dyskusii* [Psychology and pedagogy. Features of conducting educational discussions]. Lviv: LIBS UBS NBU. [in Ukrainian].
8. Matsko, L.I., & Kravets, L.V. (2023). Komunikativno-diiialnisnyi pidkhid u vykladanni ukrainskoi movy za profesiinym spriamuvanniam u zakladakh vyshchoi osvity [Communicative-activity approach in teaching Ukrainian for professional purposes in higher education institutions]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho linhvistychnoho universytetu. Serii: Pedahohika ta psykholohiia – Bulletin of Kyiv National Linguistic University. Series: Pedagogy and psychology*, 39, 45–52. [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 15.12.2025

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 07.01.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 06.04.2026